

Morgenstund - gull i munn?

Ankomst og avskjed for de yngste barna i barnehagen

Navn

Katrine Torset

kandidatnummer: 2011

Bacheloroppgave

BHBAC3900 – De yngste barna i barnehagen

Trondheim, Mai, 2018

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	3
1.2 Presentasjon av problemstilling	4
1.3 Begrepsavklaring.....	4
1.4 Oppgavens oppbygging	4
2. Teori	5
2.1 Ankomst og avskjed i oppstartsfasen	5
2.2 Overgangsobjekt.....	6
2.3 Tilknytning.....	7
2.4 Foreldresamarbeid	8
3. Metode	9
3.1 Valg av metode	10
3.2 Innsamling av data.....	10
3.4 Gjennomføring	11
3.5 Etikk.....	12
3.6 Metodekritikk	12
3.7 Analyse av datamaterialet	13
4. Funn og drøfting.....	13
4.1 Ankomst og avskjed i oppstartsfasen	13
4.2 Tilknytning og overgangsobjekt	16
4.3 Foreldresamarbeid	19
5. Oppsummering og konklusjon.....	23
6. Avslutning.....	24
Kilder.....	25
Vedlegg	27
Vedlegg 1.....	27
Vedlegg 2.....	28

1. Innledning

De siste årene har de minste barnas oppstart i barnehagen blitt et viktig tema. I den nye «Rammeplan for barnehagen - innhold og oppgaver», er det viet et eget kapittel til temaet som omhandler overganger. Det første underkapittelet heter «Når barnet begynner i barnehagen». Denne delen handler blant annet om samarbeidet barnehagen skal ha med hjemmet, for å legge til rette for en best mulig oppstart for barnet. De ansatte skal sørge for tett oppfølging, og på den måten legge til rette for at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23). Dette er et tema som ikke var berørt på samme måte i den gamle rammeplanen fra 2013, men som nå har fått et større fokus. Det har nok sitt utgangspunkt i at barnehagestart for de yngste barna har vært mer tematisert de siste årene. Dette har nok sammenheng med at mange barn startet seinere i barnehagen. Før var det vanligere at barna var noe eldre når de startet i barnehagen, og oppstarten gikk derfor lettere for de fleste.

I barnehageloven står det at barn som fyller ett år seinest innen utgangen av august det året de søker om barnehageplass, har rett til å få det seinest i august samme år. Barn som fyller ett år i september, oktober og november har rett til å få det innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år (2018, §12a). Dette betyr at det kan være flere barn som begynner i barnehagen i løpet av høsten, men at det kan skje over en lengre periode.

I en barnehage jeg har hatt et kort engasjement i, var jeg delvis tilstede under et barns tilvenning. Barnet - på rett under 1 år - begynte i barnehagen tre dager før jeg startet. Jeg observerte og tolket det slik at barnet trengte mye nærhet av de voksne, hun søkte trygget hos dem og holdt seg i nærheten av dem når hun var på gulvet. Gikk en voksen ut av avdelingen når hun var i lek og var i utforskning på gulvet, ble hun veldig opprørt og sluttet med det hun drev på med. Personalet snakket også mye om hvordan overgangen fra foreldreomsorg til barnehagedag foregikk, og hvordan foreldrene tok avskjed med barnet når de dro. De voksne hadde forskjellige måter å arbeide med barnet på. Jeg snakket med dem om hvorfor de gjorde som de gjorde, og syntes dette var veldig interessant. På grunnlag av denne erfaringen, var det jeg ble inspirert til å skrive om oppstart i barnehagen for de yngste barna.

Gjennom studiet har jeg også lest og lært om temaet, og sett at det opptar mange fagfolk. Det har også vært et tema som har vært aktuelt på nyhetene ¹.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Jeg har alltid vært opptatt av hvordan de minste barna har det i barnehagen. Spesielt med tanke på at det har vært en økning av antall barn i denne aldersgruppen i barnehager. I 2017 gikk 82,5% av 1-2 åringer i barnehage, det er en økning på 2,3% i tidsrommet 2011-2017 (Statistisk sentralbyrå, 2018).

Da jeg i tillegg var delvis til stede under tilvenning av et barn, ble jeg veldig inspirert til å skrive noe rundt dette temaet. Derfor valgte jeg å fokusere på ankomsten og avskjeden på morgenen. Det er også aktuelt å skrive om oppstartsfasen, siden dette har blitt viet et eget kapittel i den nye rammeplanen fra 2017 (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Med dette som inspirasjon og bakgrunn bestemte jeg meg for følgende problemstilling:

«Hvordan legge til rette for trygg overgang fra foreldreomsorg til barnehagedag, for de yngste barna om morgenen i oppstartsfasen?»

1.3 Begrepsavklaring

Jeg vil i dette kapittelet redegjøre for hva som legges i 2 sentrale begreper som brukes i oppgaven min.

De yngste barna: På engelsk bruker man begrepet toddler om ett- og toåringer. Ordet toddler viser til måten denne aldersgruppen går på - de stabber (Løkken, 2004, s. 16). I denne oppgaven vil det være denne aldersgruppen jeg viser til, og barn som er noe mindre.

Oppstartsfasen: Med dette mener jeg de første to - fire ukene barnet går i barnehagen.

1.4 Oppgavens oppbygging

I denne oppgaven skal jeg se på temaet ankomst og avskjed i oppstartsfasen. Jeg har delt inn oppgaven i seks deler: Innledning, teori, metode, funn og drøfting, oppsummering og konklusjon og avslutning. Jeg vil i kapittel 2 presentere den teorien jeg mener er relevant for temaet mitt. I kapittel 3 vil jeg redegjøre for de metodevalgene jeg har gjort. I kapittel 4 vil jeg se på funnene jeg har gjort gjennom intervju, og drøfte dem opp mot teorien. Kapittel 5

¹ <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/NNFA19012318/23-01-2018#t=0s>

vil inneholde en oppsummering og konklusjon, hvor jeg svarer på problemstillingen. Til slutt vil jeg i kapittel 6 si litt om hva jeg har fått ut av å jobbe med dette temaet.

2. Teori

Jeg skal i dette kapittel vise til aktuell teori opp mot problemstillingen «*Hvordan legge til rette for trygg overgang fra foreldreomsorg til barnehagedag, for de yngste barna om morgenen i oppstartsfasen?*»

2.1 Ankomst og avskjed i oppstartsfasen

Når et lite barn begynner i barnehagen er det normalt at de reagerer negativt når foreldre drar fra dem på morgenen. De har ikke utviklet seg nok kognitivt til å forstå hva som skjer, og har liten mulighet til selv å regulere følelsene sine (Broberg mfl., 2007, i Drugli, 2017, s. 126). En studie viser det selvmotsigende i at det er færrest personale til stede på morgenen og ettermiddagen, når barna er trøttest og mest sårbare (Klette & Killén, 2018, s. 7). Studien viser også at det kunne være uerfarne voksne som var mer eller mindre alene tilstede i denne perioden. Forfatterne understreker da også viktigheten av at særlig de yngste barna som er i oppstartsfasen, trenger nok og rett omsorg i denne perioden (*ibid*). De så også at det ofte var flere barn som trengte trøst og oppmerksomhet enn hva de voksne hadde kapasitet til (*ibid*). Et lite barn må sammen med sine foreldre få tid til å bli kjent med de som skal være reserveomsorgsperson, før de skal være der alene uten mamma og pappa. Når barnet så er blitt kjent med personalet i en trygg situasjon, vil det være enklere for det å ta i mot omsorg og hjelp til å regulere følelsene sine (Drugli, 2017, s. 127). I tilvenningsperioden etter at foreldrene har dratt, kan små barn virke innadvendte og lavstemte. De må få tid til å bearbeide at foreldrene har dratt, og da ha et trygt fang å søke trygghet i (Röthle (red.), 2013, s. 73).

I en studie gjort i Tyskland fant de ut at de barna som hadde trygg tilknytning til mødre sine, ofte hadde lavere stressnivå de dagene mor var sammen med dem i barnehagen, men at de gråt mer i oppstartsfasen når mor gikk. Her er det viktig å påpeke at det var bare mødre med i studiet (Drugli, 2017, s. 127). I det samme studiet kom det også frem at barna, de to første ukene uten mor tilstede, hadde 75-100% høyere stressnivå enn hjemme (Drugli, 2017, s. 128).

Når et barn ikke viser noen negative følelsesuttrykk, er det viktig å huske på at det ikke nødvendigvis betyr at barnet har funnet seg godt til rette. Hvis et barn derimot viser positive følelser, så er det et godt tegn. Når et barn er glad, aktiv og er i positive samspill med andre

voksne og barn, er dette tegn på at barnet begynner å finne seg til rette i barnehagen (Drugli, 2017, s. 128). Den engelske teoretikeren og barnelegen Donald Winnicott (1990) mener at det at barna er innadvendte og lavstemte, er fordi barna må bruke kreftene sine på å bevare det «indre bilde» av foreldrene etter at de har dratt (Röthle (red.), 2013, s. 73). Det og for tidlig prøve å overføre barnets fokus over på noe annet, kan være med på å prege barnets motivasjon og konsentrasjon når det skal utforske og leke. De er egentlig ikke klar for dette, før de har vært gjennom den følelsesmessige omstillingsprosessen etter at foreldrene er dratt. Personalet i barnehagen må derfor ta seg tid til å la barnet få den tiden det trenger på denne prosessen (Röthle (red.), 2013, s. 73-74). Winnicott understreker at det er viktig at barna introduseres for verden i små doser, og ikke for mye om gangen. Barn reagerer forskjellig, men for mange kan mye nytt på en gang bli vanskelig. De kan bli forvirret, usikre, vise økt passivitet, fortvilelse, rastløshet og være ukonsentrerte, og de voksne må da la barna bruke den tiden de trenger (Winnicott, 1970 i Röthle (red.), 2013, s. 74). I Danmark ble det gjennomført et prosjekt som het «Barnet i centrum». I dette prosjektet prøvde de ut en modell som gikk ut på at familiene skulle få god tid til å bli kjent med barnehagen. I de 4-5 månedene før barnet skulle begynne, besøkte barnet og foreldrene barnehagen i en time, en gang i uken. Modellen ble kalt «lekestue» (Drugli, 2017, s. 136). Denne modellen er også blitt prøvd ut i Norge med gode resultater. Drugli skriver at når barna kom og skulle begynne i barnehagen, var dette en helt annen oppstart, for barna var allerede på mange måter fortrolig med barnehagen og personalet (*ibid*). Det er også viktig å tenke didaktisk når det gjelder oppstartsfasen i barnehagen. Didaktikk er å planlegge, gjennomføre og vurdere pedagogisk virksomhet (Gunnestad, 2014, s. 13), men i barnehagen handler dette ikke bare om å planlegge konkrete pedagogiske aktiviteter som skal gjennomføres. Didaktikken har en rolle gjennom *hele* barnehagedagen. Dette fordi det ikke bare er i de planlagte situasjonene det foregår læring, men like mye i hverdagsaktiviteter og rutinesituasjoner (Gunnestad, 2014, s. 17).

2.2 Overgangsobjekt

Overgangsobjekt er en ting, som for eksempel en bamse, koseklut, et klesplagg eller tommelfingeren. Det er noe som barnet har et forhold til og som de kan ha med seg i barnehagen. Vi voksne kan ikke velge barnas overgangsobjekt. Dette må være selvvalgt, men vi voksne kan legge til rette for bruk av det (Röthle (red.) 2013 s. 76).

Winnicott mener at et overgangsobjekt kan være en av de hjelpemidlene barnet kan få ha med seg, for bedre å kunne bevare et indre minne av foreldrene over tid, som for eksempel gjennom en barnehagehverdag (Röthle (red.) 2013 s. 75).

En gjenstand som barnet har et spesielt forhold til hjemmefra, vil ha det vi kaller en evokativ funksjon. Det betyr at gjenstanden hjelper barnet å huske minner hjemmefra, minner som de ellers ikke hadde klart å mane frem (*ibid*).

2.3 Tilknytning

Barn er biologisk avhengig av å knytte seg til voksne personer som kan gi dem beskyttelse og omsorg (Drugli, 2017, s. 43). Dette er mennesker som gir barna fysisk og emosjonell omsorg, og som er stabilt tilstede i livene deres (Smith, 2002). Det er som oftest barnets foreldre som er tilknytningspersonene, men når barnet er i barnehagen er ikke foreldrene tilstede. Barnet vil da forsøke å bygge relasjoner, for å knytte seg til de voksne som er der (Drugli, 2017, s. 43). Rundt ni måneders alderen vil mange oppleve at barnet deres blir mer selektiv på hvem som holder dem og håndterer dem. Dette skyldes at barnet har bygd opp et tilknytningsforhold til noen, og skiller mellom kjente og ukjente personer (*ibid*).

Barn har behov for nærhet og omsorg, men også stabile voksne som er der når de trenger dem, som de kan komme til ved behov - som er en trygg havn (Drugli, 2017, s. 44) (Drugli (red) 2014 s. 56). Feldman sier: «Det vil være mer krevende for omsorgspersonen å etablere et positivt samspill med barn som har et vanskelig temperament, særlig barn som er svært irritable, eller barn som gir lite respons» (Feldman, 2006, i Drugli, 2014, s. 54). Når barn er ute på gulvet for å utforske, liker de å vite at de har en trygg havn å kunne komme tilbake til (Drugli, 2017, s. 44). Små barn har ikke samme evne som voksne til å kunne regulere følelsene sine, og de trenger noen som kjenner dem og kan roe og trygge dem når følelsene tar overhånd, som for eksempel når de er sultne, blir redd osv. Da vil de etterhvert oppleve at en trygg omsorgsperson kan hjelpe dem med å regulere følelsene sine og skape ro i kroppen (*ibid*). Abrahamsen legger veldig vekt på at barns gråt ikke er noe vi skal ha vekk, men at den må anerkjennes. Dette er barnas måte å uttrykke seg på. Voksne må derfor gi trøst og lære seg å tolke gråten, ikke bare prøve å bli kvitt den. Dette er barnets måte å formidle «Kom til meg, jeg trenger deg!» (Abrahamsen, 2015, s. 133). Overseelse av barns gråt, kan føre til at barnet slutter og vise følelser og holder det for seg selv (Abrahamsen, 2015, s. 136).

Barn vil ofte lage seg et tilknytningshierarki, der en person er barnets førstevalg å gå til hvis det oppstår en situasjon der barnet føler seg usikker. Deretter vil barnet ha en andreperson, en tredjeperson, osv. Man kan ikke bestemme dette for barnet, og er det mulig, burde barnet få gå til den personen det føler dekker behovene sine best (Drugli, 2017, s. 45). Igjen er dette særlig viktig for barna i oppstartsfasen. Barnet trenger gjentatte erfaringer med at en person oppfatter deres signaler og møter dem på en hensiktsmessig måte. Dette er viktig for at barnet skal få en trygg tilknytning til det som kan bli en omsorgsperson (Drugli (red), 2014, s. 56). Hvis et barn har unnvikende utrygg tilknytning til sine omsorgspersoner, kan dette komme til uttrykk ved at de for eksempel søker lite kontakt til omsorgspersonene i situasjoner hvor de trenger hjelp til å regulere negative følelser. De kan imidlertid framstå som selvstendige og selvhjulpne barn (Drugli (red), 2014, s. 56). Disse barna kan også ha vanskeligheter med å bygge relasjoner til voksne og andre barn, og streve med å åpne seg følelsesmessig ovenfor andre (*ibid*). Ambivalent utrygg tilknytning kan barn ha om foreldrene ikke er stabile i sine handlingsmønstre med barna. Barna blir møtt på foreldrenes premisser og ut fra deres dagsform (Drugli (red), 2014, s. 57). Disse barna vil søke etter nærhet fra omsorgspersonene, men likevel være passive og ikke helt fornøyde.

2.4 Foreldresamarbeid

I følge Rammeplan for barnehage, skal personalet i samarbeid med foreldre legge til rette for at barna skal få en trygg og god start i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23). Det spesielle fokuset på samarbeid mellom barnehage og hjemmet har kommet mer til syne i den nye rammeplanen fra 2017.

Drugli (2017, s. 99) understreker viktigheten av at personalet i barnehagen er opptatt av hvordan barnet har det hjemme. Hvilke rutiner det er vant med, og hvilke erfaringer barnet har med seg fra tiden før han/hun begynte i barnehagen. Det er viktig at personalet bruker foreldrenes kunnskap om eget barn, slik at de kan bruke denne kunnskapen når de selv skal bli kjent med barnet.

På den andre siden må personalet også huske at foreldrene ikke kjenner barnehagen og rutinene der. Derfor er det viktig at begge parter jobber med å bli kjent med hverandre, for å kunne skape gjensidig tillit og trygghet for at partene skal kunne samarbeide godt for barnets beste (Thoresen, 2017, s. 58). Personalet i en barnehage må være klar over at foreldrene har forskjellig innstilling når det kommer til å la 1-åringen sin begynne i barnehagen. Noen mener

det er det beste for seg selv og barnet, andre ville gjerne at barnet skulle vært eldre før det begynner i barnehagen (Drugli, 2017. s. 100)

Personalet må jobbe med å sikre at både uklare og uavklarte forventninger blir diskutert og oppklart mellom seg og foreldre. Hvis ikke kan det oppstå misnøye, skuffelse og små og store konflikter som man kunne ha unngått (Thoresen, 2017, s. 84).

Personalet må ha kunnskap slik at de vet hvilken type tilbakemelding de skal gi til foreldrene. Noen trenger å få bekreftet at barnet har det bra i barnehagen, mens andre må informeres om deres viktige rolle for en trygg oppstart i barnehagen (Drugli, 2017. s. 100). Gjennom observasjonsstudier er det funnet ut at barn ikke reagerer godt hverken når foresatte drar fra barnehagen når barnet er opptatt med lek, når foresatte trekker ut tiden for mye før avskjed på morgenen, eller at foresatte begynner å prate med personalet etter at de har sagt «ha det» til barnet (Grady, Ale, og Morris, 2012; Klein, Kraft og Shoet, 2010 i Drugli 2017, s. 115). Det ble også funnet ut at det var viktig at foreldrene fikk riktig veiledning på hvordan de burde gjennomføre avskjed. Det var ikke bra for barnet at foreldrene bare overleverte det til barnehagen uten noen form for «ha det-seremoni», eller at personalet strakte frem hendene for å ta over barnet. Det burde være de foresatte som tok initiativet til å gi barnet til en voksen i barnehagen (Klein, Kraft og Shoet, 2010, i Drugli 2017, s. 115).

Kommunikasjonen mellom barnehage og foreldre skal både finne sted under foreldresamtaler og foreldremøter, men noe som er minst like viktig er den daglige kommunikasjonen. De ansatte må være engasjerte og vise interesse, de skal både være i dialog med foreldrene ved ankomst om morgenen og avskjed på ettermiddagen (Thoresen, 2017, s. 59). Det er personalet i barnehagen som skal ha den profesjonelle rollen i et barnehage-foreldresamarbeid. Derfor er det deres hovedansvar at foresatte inviteres inn i et godt samarbeidsforhold med gode rutiner, og at de har spesielle strategier når samarbeidet ikke fungerer optimalt (Drugli, 2017, s. 109). Personalet burde jevnlig vurdere hvordan ankomst og avskjed om morgenen fungerer for det enkelte barnet, og dette i samarbeid med de foresatte.

3. Metode

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for metodevalg jeg har gjort i denne oppgaven.

Vilhelm Aubert skrev: « En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formål, hører med i arsenalet av metoder» (1985, s.196).

3.1 Valg av metode

Gjennom arbeidet med oppgaven ønsket jeg å finne ut hvordan barnehagen kan arbeide for at overgangen fra foreldreomsorg til barnehagedag, skal bli best mulig for de minste barna som er i oppstartfasen. Jeg fant at det ville være best å bruke kvalitativ metode for å finne svar på problemstillingen min. Gjennom strukturert intervju med pedagogisk leder, ville jeg få høre fra de som jobber med dette aktuelle temaet til daglig, og få svar på hvordan barnehagene jobber.

Kvalitativ metode er for eksempel et personlig intervju eller observasjon, hvor man i ettertid prøver å analysere og trekke frem det sentrale (Jacobsen, 1999, s. 27). Noe som karakteriserer kvalitativ metode, er at man i liten grad bestemmer hva respondenten svarer (*ibid*).

Jeg valgte å lage en intervjuguide (vedlegg 1) for at jeg skulle være relativt sikker på at jeg fikk svar på det jeg lurte på opp mot problemstillingen min. Det som også kjennetegner et kvalitativt studium, er at man prøver å få et mer detaljert bilde av den situasjonen som intervjupersonen er i og kjenner til (Dalland, 2017, s. 68). Jeg gjorde lydopptak av intervjuet, og transkriberte det deretter så ordrett som mulig ned i et Word Dokument. På denne måten ville jeg kunne gå tilbake å se nøyaktig hva de hadde sagt.

3.2 Innsamling av data

Før jeg avtalte intervju, laget jeg et informasjon- og samtykkeskjema (vedlegg 2) og intervjuguiden (vedlegg 1).

Dalland skriver at det er viktig at informanten får informasjon om hvilket tema og hvilken type oppgave det er intervjuet skal brukes til. Informanten må også få vite at han/hun har rett til å trekke seg, og at jeg som intervjuer har taushetsplikt og dermed vil anonymisere det jeg tar med fra intervjuet, i oppgaven min (2017, s. 77). Når jeg hadde funnet informanter, var det naturlig for meg å sende de informasjon- og samtykkeskjemaet på forhånd, slik at de fikk litt utfyllende informasjon før intervjuet. Når jeg kom til barnehagen så vi sammen over det som sto, og informantene leste skrevet en gang til før de skrev under.

Intervjuguiden min består av 10 spørsmål. Ikke alle disse spørsmålene går direkte på ankomst i barnehagen eller avskjed med foreldrene om morgenen. For at jeg skulle kunne skaffe meg et bedre innblikk i hvordan de jobber med det, var det viktig at jeg også fant ut hvordan de jobber

med hele tilvenningsprosessen. På spørsmål 3 spør jeg for eksempel om hvordan de jobber med trygg tilknytning til de voksne. Dette går ikke direkte på det at barna kommer på morgenen, men er allikevel viktig. Dette fordi den tilknytningen barnet får til personalet, påvirker hvordan ankomst og spesielt avskjeden blir for barnet og foreldrene. Det vil også kunne påvirke hvordan det går med barnet når foreldrene har dratt, og i hvilken grad barnet responderer på at de ansatte er midlertidige omsorgspersoner. Spørsmål 5 går derimot mer direkte på hvordan de jobber med ankomst og avskjed med foreldrene om morgenen. Thagaard skriver at det er viktig å stille åpne spørsmål, for på den måten å oppmuntre til mer utdypende svar (2013, s. 103). Dette var noe jeg var opptatt av når jeg jobbet med å formulere spørsmålene mine. Jeg spør for eksempel ikke om de har felles tanker om hvordan ankomst kan foregå om morgenen, men *hvilke* felles tanker de har. På den måten ordlegger jeg meg slik at informanten ikke kan svare med bare «ja» eller «nei», men må komme med mer utdypende respons.

Å finne informanter viste seg ikke og være vanskelig. En barnehage jeg har hatt et kort engasjement i, ga tydelig uttrykk for at jeg kunne kontakte dem hvis de kunne være til hjelp med bacheloroppgaven min. Jeg måtte ta en vurdering på om det at jeg kjente dem, ville påvirke datainnsamlingen min. Siden dette ikke er et veldig personlig og vanskelig tema, konkluderte jeg med at det ikke ville ha noen innvirkning. Jeg mener også at siden jeg delvis har vært til stede under tilvenning av et barn i denne barnehagen, og sett de ansatte jobbe med det i praksis, ville jeg få et større utbytte av intervjuet.

Den andre barnehagen jeg hadde intervju i, var en tilfeldig barnehage som jeg ringte. Jeg snakket med styrer, og hun var veldig positiv til at jeg kunne komme til dem og intervju pedagogisk leder på småbarnsavdelingen. Det å møte personer som er positivt innstilt til å la seg intervju, mener jeg er positivt for oppgaven. De var da interesserte i å fortelle, og jeg fikk gode utdypende svar.

3.4 Gjennomføring

Intervju med informant 1: Tid og sted ble avtalt i god tid på forhånd med informanten. Når jeg kom til barnehagen var informanten klar, forberedt og hadde god tid. Hun visste hvor vi skulle sette oss og var klar til å begynne med en gang. Når jeg skulle informere om hvor lang tid intervjuet antagelig ville ta, hadde jeg beregnet cirka en time. Vi brukte imidlertid ikke hele timen, og hadde derfor god tid til spørsmålene jeg skulle stille. Siden jeg gjorde opptak av intervjuet, var jeg veldig bevisst på at jeg ikke skulle svare med masse småord. I etterkant tenkte

jeg at jeg skulle ha informert om dette, da jeg følte at jeg viste litt lite engasjement. Jeg fikk imidlertid stilt noen oppfølgingsspørsmål som jeg mente var viktige, og som hjalp på denne følelsen for min del. I etterkant transkriberte jeg lydopptaket slik jeg har beskrevet i metodekapittelet.

Intervju med informant 2: Informanten og jeg avtalte tid og sted i god tid i forkant av intervjuet. Når jeg kom til barnehagen var imidlertid ikke informanten der. Jeg tok kontakt, og det viste seg at hun hadde dobbeltbooket seg, og beklaget dette veldig. På grunn av travle dager spurte hun om hun kunne svare meg skriftlig, og jeg bekreftet at det var greit.

3.5 Etikk

Som tidligere beskrevet sendte jeg i forkant av intervjuene ut et informasjon- og samtykkeskjema. Dalland skriver at det er viktig at informanten på forhånd får kjennskap til temaet og hvilken type oppgave det er intervjuet skal brukes til. Informanten må også få vite at han/hun har rett til å trekke seg når de skulle ønske, før oppgaven er levert. De må også få informasjon om at jeg som intervjuer har taushetsplikt, og dermed vil anonymisere det jeg tar med fra intervjuet i oppgaven min (2017, s. 77). Jeg satte heller ikke på lydopptakeren før etter introduksjonen, slik at det bare ble selve intervjuet som ble tatt opp. Navn og annet som allikevel ble nevnt i intervjuet, ble anonymisert i transkriberingen.

3.6 Metodekritikk

Jeg intervjuet to barnehagelærere til denne oppgaven. Det er ikke veldig mange når en prøver å finne svar på noe som ikke har en klar fasit. Hadde jeg hatt mulighet til å intervju flere, kunne det vært snakk om flere barnehagelærere, men det kunne også vært aktuelt og hatt intervjuer med foresatte til barn som nettopp har begynt i barnehage. Da ville jeg fått beskrevet det fra et annet perspektiv også, men jeg kom fram til at jeg ikke hadde plass til begge deler i en oppgave på denne størrelsen. Jeg valgte heller ikke å bruke observasjon, fordi det på våren - når denne oppgaven skrives - er få barn som begynner i barnehagen. Det ville også vært veldig tidkrevende å observere en hel oppstartsfase. Jeg måtte imidlertid gjøre et valg. Med hensyn til oppgavens omfang og tid jeg hadde til rådighet, valgte jeg å begrense det til to intervjuer. Jeg følte at det ble rett å velge kvalitativ metode med strukturert intervju, og jeg valgte å sende intervjuet til informanten før intervjuet. Jeg var i forkant klar over at dette kunne påvirke informantens svar. De fikk tid til å tenke over spørsmålene før intervjuet, og kanskje ville de da svare mer «riktig»

enn hvordan de faktisk gjør det. Jeg vurderte det imidlertid slik at ved å gi intervjuguiden på forhånd, ville de kunne forberede seg bedre og dermed gi meg mer utdypende svar.

Under det første intervjuet fikk jeg mulighet til å tolke informantens nonverbale uttrykk. Dalland sier at man må tolke helheten i et intervju, ikke bare det som sies, men også mimikk, kroppslige uttrykk og stemmebruk (2017, s. 67). Jeg mener at jeg i dette intervjuet både bevisst og ubevisst tolket det nonverbale uttrykket. I og med at det andre intervjuet ikke ble gjennomført ansikt til ansikt, gikk jeg glipp av nyansene i informantens svar og muligheten til å stille utdypende spørsmål i den løpende samtalen. Dette må en være seg bevisst når en leser funn- og drøftingskapittelet.

3.7 Analyse av datamaterialet

Etter intervjuet, transkriberte jeg det umiddelbart når jeg kom hjem. Jeg leste gjennom begge intervjuene flere ganger, for å klare og danne meg et bilde av informasjonen jeg hadde fått. Når man tar seg tid til å transkriberer et intervju, får man også gått nøye gjennom det og gjenopplevd intervjuet (Dalland, 2017, s. 88). Deretter begynte jeg å systematisere svarene jeg hadde fått, ved å fargekode dem, med for eksempel «foreldresamarbeid» og «rutiner til ansatte». Noen avsnitt kunne havne under flere fargekoder. Dette gjorde jeg for at det skulle være enklere for meg å se sammenhengen i intervjuene.

4. Funn og drøfting

I dette kapittelet skal jeg gjennom å sette funnene fra intervjuene opp mot teorien, prøve å besvare problemstillingen min: «*Hvordan legge til rette for trygg overgang fra foreldreomsorg til barnehagedag, for de yngste barna om morgenen i oppstartsfasen?*»

For å holde informantene og deres barnehager anonyme, vil jeg kode dem til informant 1 og informant 2. Begge informantene er pedagogisk leder på småbarnsavdeling. I drøftingen kommer jeg også til å bruke direktesitat fra intervjuet i bokmål og ikke dialekt, for at det skal flyte bedre i teksten og være greit og forstå.

4.1 Ankomst og avskjed i oppstartsfasen

Barn er forskjellige, akkurat som voksne. Noen er utadvendte og trygge, mens andre er innadvendte og trenger mer støtte fra omsorgspersonene. Når Drugli skriver at barn trenger å

bli kjent med personalet i barnehagen med foreldrene sine til stede (Drugli, 2017, s. 127), kan en stille seg spørrende til om tre dager tilvenningstid er nok for de yngste barna. Informant 2 fortalte at de i utgangspunktet bruker tre dager, men synes det er positivt hvis foreldrene vil bruke lenger tid.

Informant 1 fortalte derimot at de har 14 dager tilvenningsperiode, men går med på å bruke færre dager hvis foreldrene ikke har tid og mulighet. De opplever at de aller fleste foreldrene ikke ser på det som noe problem å bruke to uker, siden de får informasjon om det i god tid. På den ene siden er det trygt og bra for barnet at foreldrene bruker god tid på tilvenningen sammen med barnet sitt, og man ser at barna finner seg bedre til rette i barnehagen. På den andre siden må man derimot tenke på hva det gjør med barnegruppa som helhet, når hvert barn har mor og eller far til stede. Det vil gjøre at det er mange voksne i barnehagen, og hva gjør det med stabiliteten og forutsigbarheten for barna?

I følge den danske modellen «lekestue» (Drugli, 2017, s. 136), kan oppstarten for barna være bedre hvis de får tid til å bli kjent med barnehagen og personalet sammen med foreldrene over en lengre periode. I barnehagen til informant 1 hadde de et tilbud som lignet veldig på den danske modellen, bare at det ikke gikk over like lang tid.

Informant 1: «Hele mai og juni har vi åpen formiddag fra 9.30-10.30 på onsdager, der de barna som skal begynne til høsten får kom og være en times tid i de lokalene og leke mens de andre ungene er ute. Dette har vi gjort i to år, og opplever det som udelte positivt. De ungene som har vært her mange ganger i de 8 ukene, har helt andre oppstartsperioder, et helt annet utgangspunkt enn de som ikke har vært her».

Dette er et tiltak jeg ser på som veldig positivt, både for barna, foreldrene og personalet. Under disse besøkene er det lite press på alle involverte. Fokuset er at barna sammen med foreldrene skal kunne bli kjent med barnehagen og personalet over tid. Når alle får denne tiden på å bli bedre kjent med hverandre, vil det være lettere for barna og finne seg til rette den dagen de begynner i barnehagen på «ordentlig». Det en imidlertid må tenke over er at i denne tida tas det tid og ressurser fra de andre barna. Jeg ser likevel på dette tiltaket som så viktig, at de positive sidene virker å veie opp for de eventuelt negative.

For mange foreldre er det vanskelig å si «ha det» til barnet, særlig i oppstartsfasen. Ekstra vanskelig blir det hvis barnet også gråter. Klette og Killén påpeker at det også ofte er lite

personale til stede på morgenen(2018). Da er det ekstra viktig at foreldrene kan stole på at de som er der kjenner barna, og tar godt vare på dem. Drugli understreker hvor viktig det er at foreldrene også får riktig veiledning på hvordan avskjeden bør foregå (Drugli, 2017, s. 115). For barna er det ikke bra at foresatte bare sniker seg ut, trekker ut avskjeden eller ikke går etter at de har sagt «ha det» (*ibid*). Dette la jeg merke til at også begge informantene var opptatt av:

Informant 1: *«Vi veileder foreldrene på at når de har sagt de skal dra, så skal de dra(...) De får ikke lov til å snike seg ut når barnet er i lek», «(...) så anbefaler vi sterkt at når de har sagt «ha det» og sagt at de skal gå, så går de, også når barnet da begynner å gråte».*

Informant 2: *«Vi råder dem til å gjøre avskjed på en rolig måte og at den ikke blir for lang. (...)Vi råder dem også til å vise avskjed ved å si «ha det» til barnet. Det gir en mer forutsigbar dag for barnet, og ved å si det hver dag så blir det en rutine som gir trygghet».*

For at barnet skal føle trygghet og mestring i barnehagen, mener jeg de trenger gode og gjenkjennbare rutiner. Barnet må for eksempel føle seg sikker på at foreldrene ikke vil gå uten å ta avskjed. Når barnet ikke trenger å være engstelig for at mor eller far plutselig skal bli borte, vil det være med på å senke stressnivået til barnet. For noen barn er avskjeden uansett vanskelig. Likevel er det å vite at når foreldrene sier «ha det», så mener de det. Dette er i det minste forutsigbart, og det vil også bli en rutine barna lærer seg. På den andre siden forstår jeg at det er vanskelig for foreldrene å forlate barnet når det gråter. Det er derfor viktig for barnet å ha en tilknytningsperson. Abrahamsen legger vekt på at vi skal anerkjenne gråten (2015 s. 30), og at det derfor er viktig at tilknytningspersonen er så uavbrutt til stede for barnet som mulig i oppstartsperioden. Det vil også være enklere for de voksne å være mer til stede for det enkelte barn når ikke alle begynner samtidig, slik informant 2 sier:

«(...)Vi ser at det er en fordel for barna å starte litt jevnt utover høsten. Dette gir mer tid og rom til hvert enkelt barn i tilvenningsperioden og utover tilvenningsperioden».

Det er ganske nytt at det kan begynne barn spredd utover høsten. Jeg mener imidlertid at dette er positivt for alle involverte, og barnehagen får bedre tid til å ta imot hver enkelt familie. På den andre siden kan man stille spørsmål ved hvordan det påvirker barnegruppa at det starter

nye barn flere ganger i løpet av høsten. Dette er imidlertid ikke noe barnehagene kan bestemme selv.

4.2 Tilknytning og overgangsobjekt

Både hjemme og i barnehagen er barn avhengig av omsorgspersoner rundt seg. De er som Drugli skriver, avhengig av noen som kontinuerlig beskytter dem og gir dem omsorg (2017, s. 43). Derfor er det viktig at barnehagen sammen med foreldrene jobber for at barna skal få en trygg barnehagestart, og at de har voksne rundt seg som de kan komme til når de ønsker.

Informant 1 gjentok flere ganger at de er veldig fleksible i forhold til foresatte sine ønsker i denne fasen. I de 2-3 første ukene til nye barn, la barnehagen til rette slik at kontaktpersonene var tilstede mest mulig av den tiden barnet var der. Både informant 1 og informant 2 fortalte at de hadde forhåndsbestemte kontaktpersoner. Samtidig var barnehagene åpne for å bytte hvis kjemien mellom kontaktpersonen og barnet ikke var god, eller at barnet knyttet seg til en annen voksen. Den personen barnet ønsker å gå til, er antagelig en barnet føler dekker behovene sine best (Drugli, 2017, s. 45).

Jeg mener derfor det er viktig å la barnet gå til den voksne han/hun ønsker. Dette i den grad det lar seg gjøre, for man må samtidig tenke på hvor fleksibel det er mulig å være. En voksen kan ikke i alle situasjoner slippe det han/hun driver på med, for eksempel at han/hun kan være i samspill med andre barn. De voksne må samtidig som de legger til rette for de nye barna, ta godt vare på resten av gruppa, som også trenger trygghet og omsorg. Dette er noe jeg mener man må være seg bevisst når man tilrettelegger under oppstart.

Når foreldrene drar fra barnehagen, kan barna reagere forskjellig. Noen blir åpenbart lei seg med gråt, mens andre kan trekke seg inn i seg selv og bli helt stille. Da må personalet vite hvordan de skal håndtere dette, og prøve å ha noe likt pedagogisk grunnsyn syn på det.

Informant 1 sier: «Vi gir trøst og kos, bekrefter, setter ord på de følelsene vi ser. Det er også barn som ikke viser følelser på dette her, og der er vi kanskje enda mer på. For de barna som gråter er det lett å trøste, men du har også de barna som ikke sier et ord, og som stiller seg i en krok eller gjemmer seg under bordet. Da kryper vi etter, og tilbyr fang, tilbyr kos, eller bare sitter vendt siden av. Kan kanskje bare stryke på hånda, og

setter ord på hva som skjedde, setter ord på følelser vi tenker dem kan ha. Kan spørre om de vart lei seg nå. Vil du sitte i fanget, vil du sitt ved siden av?»

I tillegg sier informant 1 når jeg spør om de bruker overgangsobjekt: *«Ja, det oppfordrer vi veldig til. Så vi ønsker at alle barna i utgangspunktet skal ha det».*

Informant 2 sier: *«Vi snakker med barnet om at vi forstår at han/hun synes det er trist når mamma og pappa drar, og vi prøver å finne en aktivitet som fenger barnet slik at tankene kan gå over på noe annet etter hvert. Gråt er en følelse som det er viktig å gi uttrykk for, og vi viser barnet forståelse for det og gir trøst og kos. Vi finner også fram overgangsobjekter i disse tilfellene».*

Både informant 1 og 2 sier de anerkjenner hvordan barnet har det, setter ord på det som skjedde og gir barna nærhet, trøst og kos. Gerd Abrahamsen legger vekt på akkurat dette. Gråten skal anerkjennes og er ikke noe vi skal ha bort. Dette er barnas måte å uttrykke følelsene sine på (Abrahamsen, 2015. s. 133). Informant 2 forteller at de etter hvert prøver å få barna til å fokusere på noe annet, og her er stikkordet «etter hvert». For som Röhle mfl. skriver, så er denne omstillingsprosessen etter at foreldrene har dratt viktig for barnet, og for tidlig avledning kan påvirke barnas motivasjon og konsentrasjon under utforskning og lek (Röhle (red) 2013, s. 73-74) I tillegg bruker begge barnehagene overgangsobjekt, og dette er noe Röhle mfl. anbefaler. Et overgangsobjekt er med på å hjelpe barnet til å bevare det indre minnet om foreldrene (Röhle (red) 2013, s. 75). Det må også være godt for barnet å ha et overgangsobjekt, da dette ofte er noe barnet har et nært og godt forhold til, og kjenner fra før. Samtidig må man vurdere om objektet kan ha en hemmende effekt for barnet. Når et barn har en bamse, smokk, eller noe annet den alltid må ha med seg, må man tenke over hva det gjør med barnets frihet til å leke og uttrykke seg. Jeg tenker, og har observert når jeg har vært sammen med barn, at når de alltid skal ha kosen eller smokken med seg, så blir det vanskelig å konsentrere seg om leken. Med smokken i munnen blir det også vanskelig å prate. Jeg må presisere at dette er barn som jeg anser ferdig med oppstartsfasen. Derfor mener jeg man må vurdere om det i oppstartsfasen kan være riktig at barnet får ha overgangsobjektet sitt sammen med seg. Ikke minst siden studier viser at dette synes å ha en god effekt, og er en trygghet for barnet i denne overgangsfasen.

I en barnehage er det mange vikarer og assistenter. De har ikke den samme faglige bakgrunnen og kunnskapen som barnehagelærere har. Derfor mener jeg det er viktig at begge disse punktene

er noe barnehagepedagogene må huske å veilede de andre som jobber i barnehagen på. Det er også pedagogisk leder sitt ansvar å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, med den faglige bakgrunnen de har med seg fra barnehagestudiet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 15). Dette burde også tas opp på avdelingsmøte, så man kan legge en didaktisk plan for ankomst og avskjed i oppstartfasen. Gunnestad understreker at alle deler av en barnehagedag er en læringssituasjon (2014, s. 18). Klette og Killén påpeker også at det kan forekomme at det er personal uten erfaring eller opplæring som er sammen med barna, også alene (2018, s. 6). Derfor mener jeg at den didaktiske planen burde gjennomgås på et møte hvor alle som skal være på avdelinger med nye barn er til stede, også eventuelle vikarer barnehagen bruker. På denne måten får også de uten opplæring vite hvordan barnehagen ønsker jobbe med denne situasjonen, og hvordan de skal møte foreldre, og ikke minst barna. Personalet i sin helhet vil også i større grad jobbe likt, og det er trygt og forutsigbart for alle parter.

For et barn er det viktig å få oppleve verden i små doser, og ikke få for mange nye inntrykk om gangen, understreker Winnicott (Winnicott, 1970, i Røthle (red.), 2013, s. 74). Dette mener jeg det er viktig å huske på. I en normal barnehagehverdag er det mange overgangssituasjoner, og for et nytt barn kan dette bli utfordrende. Det kan være en ide å prøve å organisere dagene i oppstartsfasen, slik at det blir tryggest mulig for de nye barna. Begge barnehagene jeg intervjuet understreket dette.

Informant 1: *«De første ukene og kanskje noen gang månedene, er barna inne. Vi blir først trygg på avdelinga, før vi bruke uteområdet. Dette begrunner vi for foreldrene, prøver og forklarer og setter ord på at selv om det er 20 grader ute, så er det viktigere med tilknytningen».*

Informant 2: *«I disse dagene hvor tilvenninga foregår, så tenker vi godt gjennom hvordan vi legger opp dagene, de krever nøye planlegging. Dette for å gjøre timene og dagene til barnet trygg. Vi deler opp barnegruppa slik at barnet som er på tilvenning er inne med en liten gruppe barn i samme aldergruppe. Det gjør at barnet får mulighet til å bli kjent med rommet/rommene og den/de voksne i rolige omgivelser og i sitt eget tempo. Vi er på gulvet med barnet og følger dets behov og lærer å kjenne barnets kroppsspråk/verbale språk».*

Jeg mener at det å bli trygg inne før man tar i bruk uteområdet, er et godt poeng. Begge barnehagene praktiserer dette. Jeg opplever at i mange barnehager er det et stort fokus på det å være ute. Min opplevelse er imidlertid at barn som nettopp har begynt i barnehagen, kan bli noe

mer passive ute enn inne. Det er mange nye inntrykk, ukjente barn og voksne å forholde seg til. Derfor kan det være nok å ha én arena å bli kjent på den første perioden. Ønsket er at barnet skal få en trygg tilknytning til de voksne, og som informant 1 sier er dette viktigere enn å være ute – selv om været er fint. Informant 2 påpeker at det også er enklere for personalet å sitte på gulvet sammen med barna når de er inne. De kan i rolige omgivelser bli kjent med barna og deres kroppslige og verbale språk. Barna har behov for å bli kjent med de voksne og vite at de er der som en trygg havn når de trenger dem (Drugli, 2017, s. 44). Dette er enklere inne på en avdeling. Rommene er ofte ikke så alt for store, og barna har god oversikt over hvor de voksne er. Samtidig kan man forstå foreldrene, som synes at barna burde ut en tur i løpet av dagen. Det er her viktig at barnehagen gjør en vurdering, og forklarer til de foresatte den avgjørelsen de har tatt, og hvilke hensyn de var nødt til å ta i betraktning.

Det at barn bygger seg et tilknytningshierarki er helt naturlig (Drugli, 2017, s. 45). For at barnet skal kunne få flere tilknytningspersoner, må de også være sammen med flere voksne. I en barnehage er det helt nødvendig at et barn etter hvert kan finne trygghet hos andre voksne enn sin primærkontakt. Dette sier informant 2 litt om:

«Vi starter med at kontaktpersonen følger barnet de tre dagene som er satt av til tilvenning og evt. flere dager hvis det er behov for det. Samtidig så jobber vi med at de andre voksne snakker og leker med barnet når barnet er mottakelig for det. Da med kontaktpersonen som en trygg base».

På denne måten tenker jeg at barnet, i trygge situasjoner, får mulighet til å bygge relasjoner med de andre voksne også. I en barnehagehverdag vil hun/han da etterhvert få flere voksne å søke trygghet hos, noe som vil være positivt for både barnet og personalet. Det barnehagen må vurdere er hvor fort andre voksne skal begynne å skifte bleie og hjelpe til under hviletid for eksempel.

4.3 Foreldresamarbeid

I samarbeid med foresatte og foreldre, er det to ting som er viktig å huske på. Personalet må bruke kunnskapen foreldre har om sitt barn, for de kjenner barnet best. Foreldrene kjenner heller ikke barnehagen, dens rutiner og personalets faglige begrunnelse for barnehagens

praksis. Det er viktig at partene møtes, slik at de kan få bli kjent med hverandre og diskutert hverandres forventninger (Thoresen, 2017, s. 84)

Når jeg har arbeidet med å analysere intervjuene, ser jeg at informantene og deres barnehager har mye til felles når det gjelder rutiner og foreldresamarbeid i oppstarten. Jeg ser samtidig at de også har noen ulikheter.

Både informant 1 og 2 forteller at de har oppstartssamtale med foresatte/foreldre, før barnet begynner i barnehagen. Begge barnehagene har også foreldremøte på våren, som de nye foreldrene blir invitert til.

Informant 1 sier: *«(...) vi går i dialog med foreldrene (...) de er eksperter på sitt barn».*

Informant 2 sier: *«Før barnet starter så har vi en oppstartssamtale med foreldre/foresatte, for å hente inn viktig informasjon og kunne tilrettelegge best mulig for barnet den dagen tilvenningen begynner».*

Dette mener jeg er gode måter å bli kjent med familiene på. Under et foreldremøte kan det tas opp generelle spørsmål, og det er et sted for foreldre og møtes på en felles arena. Kanskje har noen et spørsmål som andre ikke har tenkt over, men synes er nyttig. Samtidig kan det være lurt å vurdere om de nye foreldrene skal inviteres til foreldremøte sammen med de andre foreldrene, eller om barnehagen skal organisere et eget foreldremøte for de med nye barn. Foreldre som skal ha barna sine i barnehagen for første gang, kan ha en del andre spørsmål, og dra nytte av en annen type informasjon enn de foreldrene som allerede har barn i barnehagen. Man må imidlertid vurdere om den informasjonen foreldrene trenger, vil kunne formidles best under en foreldresamtale. Den er mer personlig og den enkelte familie og deres barn kommer i større grad i fokus. Det er viktig å huske at noen mennesker gjerne stiller spørsmål i en større setting, mens andre foretrekker gjøre det i mindre settinger, som for eksempel under en foreldresamtale. Når foreldrene kommer med barna på morgenen er det viktig og møte dem, slik at det legges til rette for dialog mellom foreldrene og barnehagen. Den daglige kommunikasjonen med foresatte er viktig for å opprettholde et godt samarbeid (Thoresen, 2017, s. 59), men når og hvor skal man møte dem?

Informant 1 sa: *«Noen foreldre og barna trenger litt tid i garderoben for dem selv, og da kan det være vi går ut og bekrefter at vi ser at de er kommet, og så har vi kanskje*

gjort noe avtale om at de kommer inn, for der er det også sånn forskjellig hva dem ønsker(...).»

Informant 2 sa: *«At vi møter dem og sier hei og spør hvordan ettermiddagen, natten og morgenen har vært. Slik at vi kan legge dagen til rette for barnet hvis det skulle være noe spesielt. (Soving, måltid etc.)».*

Her ser vi at begge barnehagene la vekt på det å hilse og å la alle føle seg sett når de kommer om morgenen. Informant 1 la imidlertid samtidig vekt på at noen foresatte ønsker å gjøre seg ferdig i garderoben, før de prater mer med de ansatte og utveksler eventuell informasjon. Jeg mener det er viktig å prøve å imøtekomme foreldrenes ønske på dette området. Samtidig vil det enkelte steder avgjøres i forhold til barnehagens fysiske planløsning. Ligger garderoben nært avdelingen, er det enklere å prate eller bare hilse på foreldrene og barna der. Hvis det derimot er andre rom i mellom avdelingen og garderoben, så er det mer naturlig at foreldre og barn kommer inn på avdelingen og utveksler informasjon når de er ferdige i garderoben.

Avskjeden på morgenen er ofte vanskelig, også for de foresatte. Kanskje har de også dårlig samvittighet for å forlate det lille barnet sitt i barnehagen (Drugli, 2017, s. 100). Da kan det være godt å få en melding eller et bilde som forteller hvordan barnet har det etter at de har dratt. Begge barnehagene fortalte at de gjør dette, og de legger da vekt på at de er ærlige i sine tilbakemeldinger.

Samtidig forteller informant 1: *«(...) nå er det også det som går på personvern, som gjør at det å sende bilder er en gråson, selv til foreldrene, (...) men vi avklarer det med foreldrene på forhånd».*

Thoresen understreker viktigheten av å avklare forventninger foresatte og barnehagen skal ha til hverandre (2017, s. 84). Hvor mye personalet skal oppdatere foreldrene er noe man skal tenke godt gjennom og avklare med de foresatte. På den ene siden er det godt for foreldrene å få en liten beskjed om at barnet har det bra. Samtidig er det også viktig at barnehagen tenker over hvor mye tid de skal bruke på å oppdatere foreldrene. Selv har jeg opplevd at personalet i barnehager bruker mye tid på mobil og nettbrett. De sier de bare skal ordne noe raskt, men mange raske meldinger i løpet av en dag tar mye tid og ødelegger kontinuiteten i samværet med barna. Jeg mener de voksne må vurdere viktigheten av det de må gjøre på telefonen, og gå ut

av avdelingen for å ordne det. En av informantene forsvarte seg med at de nesten bare sender bilder og meldinger i selve oppstartsfasen. Av egen erfaring opplever jeg at dette skjer like etter at foreldrene har dratt. Jeg mener imidlertid det er i denne tiden, på morgenen rett etter avskjed, at barna virkelig trenger at personalet er uavbrutt tilstede for å gi dem oppmerksomhet, nærhet og trygghet. Man må også spørre seg om det er greit å sende bilder, selv om det ikke er direkte ulovlig. For, som informant 1 sier, det er «i gråsonen». Kanskje kan man vurdere om man skal avklare med foreldrene at man bare tar kontakt hvis barnet ikke har det bra.

Begge barnehagene opplever noen ganger at foreldre ønsker å være en stund i barnehagen sammen med barnet før de tar avskjed.

Informant 1 sier: «(...)så kan det vær en falsk trygghet og tilvenning for ungene, at de tror de skal være der. Men vi inviterer foreldrene gjerne til å bli med inn til både dem og barnet synes det er greit, men man må allikevel vær klar over at barnet blir lei seg, selv om mamma har vært der en halv time, kanskje til og med mer lei seg, enn om man har en litt kortere avskjedssekvens».

Informant 2 sier: «Det er noe vi helst ønsker at de ikke gjør, da vi tenker at dette vil forvirre barnet mer. Så vi råder dem til og ikke gjøre det».

Dette er helt i tråd med det som Drugli viser til i en observasjonsstudie (Grady, Ale, og Morris, 2012; Klein, Kraft og Shoet, 2010 i Drugli 2017, s. 115). Her konkluderte de med at barna reagerte negativt på at foreldrene trakk ut tiden fra de kom i barnehagen til de tok avskjed. Her er det da viktig at personalet er inne og veileder. For foreldrene føles det kanskje riktig å tilbringe litt tid sammen med barnet før de må dra. De vil gjerne se at barnet er kommet seg på plass og inn i en lek. Samtidig er det viktig at personalet bruker kunnskapen sin og veileder foreldrene på hvordan de kan skape trygge rammer rundt ankomst og avskjed om morgenen. Det er vanlig at barna gråter når foreldre tar avskjed og drar fra barnehagen, men noen ganger er barnet ikke klar for denne overgangen enda. Jeg spurte informantene om når de kom til det tidspunktet at de mente de måtte ringe foreldrene fordi barnet ikke roet seg.

Informant 1 sa: «Men det vi har som målestokk er: lar barnet seg trøste og roe av oss en periode før det kommer på det igjen, så er det positivt. Men hvis barnet overhode ikke lar seg roe, at det har gått i 10-15 minutter uten pause, uten stopp, og vi opplever

at barnet ikke har det bra, da er det ikke greit. Da må vi gå tilbake et skritt og jobbe mer med tilvenninga».

Informant 2 sa: «Når barnet ikke roet seg med trøst og kos og heller ikke vil ha trøst og kos av kontaktpersonen. Og når hvilken som helst avledning ikke fungerer, så har vi ringt foreldrene».

Personalet må huske å forsikre foresatte om at de kommer til å ringe hvis barnet ikke roer seg. Dette er viktig for at foreldrene ikke skal sitte og engste seg for om barnet har det bra, men hovedsakelig for barnet sin skyld.

5. Oppsummering og konklusjon

Gjennom denne oppgaven har jeg prøvd å finne svare på problemstillingen min: «Hvordan legge til rette for trygg overgang fra foreldreomsorg til barnehagedag, for de yngste barna om morgenen i oppstartsfasen?». Jeg brukte aktuell faglig teori, og satte det opp mot det jeg fant ut gjennom de to intervjuene jeg har hatt.

Jeg har funnet at det å legge til rette for en godt ankomst og avskjed i oppstartsfasen, er avhengig av mange faktorer. Dette avhenger av hvem foreldrene, barna og personalet er som personer. Den faglige kunnskapen til de ansatte er viktig, og ikke minst hvordan de evner å veilede og dele denne kunnskapen med resten av personalet og foreldrene. Dette for å skape et best mulig samarbeid. Det å innkalle til foreldremøte og foreldresamtale for å lære familiene å kjenne, og å oppklare forventninger til hverandre er noe som bør gjennomføres. Barna og de ansatte må få tid til å bli kjent med hverandre når foreldrene er til stede (Drugli, 2017, s. 127), og en lengre tilvenningsperiode enn tre dager virker å være det beste for barna. For de yngste barna er det enda viktigere å ta seg god tid til å bli kjent med personalet med foreldrene til stede. Dette siden de ikke har utviklet seg nok kognitivt, og de forstår ikke helt ut at foreldrene kommer tilbake seinere (Drugli, 2017, s. 126). Derfor er det viktig at barnet har fått tid til å bli kjent med minst én voksen på avdelingen, som kan hjelpe barnet å regulere følelsene sine etter avskjed på morgenen. Barnehagene kan tilby foreldre og nye barn å komme på besøk på et avsatt tidspunkt en gang i uken, som en god start på det å bli kjent med hverandre. Dette er noe som ser ut til å ha god effekt når barna kommer tilbake på høsten og skal begynne i barnehagen.

Personalet må veilede foreldrene på god avskjed, og at den ikke bør trekkes ut, ikke skje for fort, eller at foreldrene drar uten at barnet vet det. For at avskjeden skal bli forutsigbar for barna, bør personalet veilede foreldrene på at når de har sagt «ha det» så skal de gå, selv om barnet gråter.

Barna må få lov til å uttrykke seg som de vil, selv om gråten kan være vanskelig å anerkjenne. Det er viktig at barnet får tid til å omstille seg, for deretter å være klar for nye oppdagelser i barnehagen og lek. Når barna er stille kan det også være vanskelig å vite hva man skal gjøre. Da er det viktig og bare være tilstede, tilby fang, kos eller bare en hånd å holde i, og sette ord på det som skjer og har skjedd. Det kan være godt for barnet å ha et overgangsobjekt i denne perioden, for å bevare det indre bilde av foreldrene. Det er trygt for barnet å ha noe sammen med seg som er kjent og kjært. Så mener jeg at man bør bruke minst mulig tid på unødvendige ting i denne overgangen for barna. Man kan avtale med foreldrene at de får beskjed hvis det ikke går bra. For barna er det viktig at de voksne er uavbrutt tilstede, og derfor bør de ansatte formidle til foreldrene at de derfor ikke ønsker å bruke for mye tid på å oppdatere dem på hvordan det går.

6. Avslutning

Etter arbeidet med denne oppgaven, har jeg fått en enda større forståelse av hvor viktig tilvenningen er for barnet, og ikke minst foreldrenes rolle. Det har vært inspirerende å jobbe med et tema som jeg føler har gitt meg så mye - et tema som kan virke veldig lite, men som er utrolig viktig for foreldrene og ikke minst barna. For små barn er dette en stor overgang i livet. Det er de barnehageansatte og foreldrene sitt ansvar å gjøre det til en så trygg og positiv opplevelse som mulig.

Jeg gleder meg til å komme ut i jobb, etter tre år på Dronning Mauds Minne Høyskole, og å få mulighet til å arbeide med det jeg har lært i praksis. Jeg gleder meg særlig til å gjøre meg nytte av det jeg har lært gjennom arbeidet med denne oppgaven – gleder meg til å hjelpe barn og foreldre til å føle at avskjeden i barnehagen går bra og at ordtaket *morgenstund har gull i munn*, også gjelder for dem.

Kilder

Abrahamsen, G., (2015) *Tilknytningsbaserte barnehager* (Oslo) Universitetsforlaget

Aubert, W. (1985). *Det skjulte samfunn*, (Oslo) Universitetsforlaget

Dalland, O. (2017) *Metode og oppgaveskriving* (Oslo) Gyldendal Norske Forlag AS

Drugli, M.B. (2017) *Liten i barnehagen* (Oslo) Cappelen Damm AS

Glaser, V., Størksen, I., Drugli M.B. (red), (2014), *Utvikling, lek og læring i barnehagen, forskning og praksis* (Bergen) Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Grady, J.S., Ale, C.M., & Morris, T.L. (2012) A naturalistic observation of social behaviours during preschool drop-off. *Early child development and Care*

Gunnestad, A., (2014) *Didaktikk for barnehagelærere, en innføring* (Oslo) Universitetsforlaget

Haugen, S., Løkken, G. Og Røthle, M. (red.) (2015) *Småbarnspedagogikk, Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*, Cappelen Damm AS

Jacobsen, D.I., (1999) *Hva mener brukerne? Brukerundersøkelser - en praktisk veiledning*, (Kristiansand) Høyskoleforlaget AS

Smith, L., (2002) *Tilknytning og barns utvikling*, (Kristiansand) Høyskoleforlaget

Klein, P., Kraft, R. & Shoet, C. (2010) Behaviour patterns in daily mother-child separation: possible opportunities for stress reduction. *Early Child Development and Care*

Klette, T., Killén, K., (2018) Hentet Januar 2018: *Painful transitions: a study of 1-year-old toddlers' reactions to separation and reunion with their mothers after 1 month in childcare*, *Early Child Development and Care*, DOI: 10.1080/03004430.2018.1424150

Kunnskapsdepartementet (2017) *Rammeplan for barnehagen innhold og oppgaver* (Oslo) Pedlex

Kandidatnummer: 2011

Kunnskapsdepartementet (2013) *Rammeplan for barnehagen innhold og oppgaver* (Oslo)
Pedlex

Løkken, G. (2004) *Toddlerkultur, om ett og toåringers sosiale omgang i barnehagen*, (Oslo)
J.W. Cappelens forlag a.s

Statistisk sentralbyrå. (2018). Hentet april 2018 fra:
<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige>

Thoresen I.T. (2017) *Foreldresamarbeid i barnehagen, til barns beste* (Oslo) Cappelen Damm
As

Vedlegg

Vedlegg 1

Intervjuguide til Bachelor - Katrine Torset

Problemstilling:

«Hvordan legge til rette for trygg overgang fra foreldreomsorg til barnehagedag for de yngste barna om morgenen i oppstartsfasen?»

1. Starter alle barna samtidig eller spedt utover høsten? Hvilke erfaringer har dere gjort med dette?
2. Hvordan foregår tilvenning? Har dere noen rutiner dere bruker i oppstartsfasen? Hva gjør dere hvis barnet trenger lengre tid?
3. Hva gjør dere for at barnet skal bli trygg og knytte seg til de voksne på avdelinga?
4. Hvordan er dere i kommunikasjon med foreldrene, og eventuelt hvilke råd gir dere på hvordan foresatte på en best mulig måte kan gjennomføre ankomst og avskjed?
5. Når barnet leveres på morgenen i oppstartsfasen, hvilke felles tanker har dere ansatte om hvordan dere skal ta imot barn og foresatte?
6. Hvis noen barn har ekstra store utfordringer knyttet til ankomst i oppstartsfasen, hvordan går dere frem for å løse dette?
7. Hvis noen foresatte foretrekker å være litt i barnehagen sammen med barnet før han/hun drar, hva tenker dere om dette?
8. Hvis et barnet gir tydelig uttrykk for at det ikke vil at foresatte skal dra, Hvordan møter dere foreldrene og hvordan tar dere vare på barnet?
9. Hvis det har vært en vanskelig ankomst og avskjed med foreldrene på morgenen, hvordan håndterer dere det i etterkant av at foresatte har dratt (Både i forhold til foreldre og barnet)?
10. Har dere noen eksempler hvor dere har vært nødt til å ringe opp foreldre fordi barnet ikke har roet seg – Når vil barnehagen bestemme seg for å ringe foresatte?

Vedlegg 2

Informasjon- og samtykkeerklærings-skriv til bacheloroppgave

Jeg er barnehagelærerstudent ved Dronning Mauds Minne Høyskole som skal skrive min avsluttende bacheloroppgave. Tema for oppgaven er ”Hvordan legge til rette for trygg overgang fra foreldreomsorg til barnehagehverdag for de yngste barna om morgenen i oppstartsfasen”.

Jeg skal gjøre et kvalitativ studie, og trenger derfor intervjudeltakere. Det individuelle intervjuet vil bli tatt opp med båndopptaker. Deretter blir informasjon skrevet ned og lydopptakene slettet.

Det er frivillig å delta, og man kan trekke seg så lenge studien pågår, uten at å oppgi grunn. All informasjon vil bli anonymisert, og ikke kunne spores tilbake til enkeltpersoner. Alle opplysninger behandles konfidensielt. Opptaket vil bli slettet etter at det er transkribert og anonymisert.

Min kontaktinformasjon:

Katrine Torset e-post: [xxx](#)

Tlf.: xxx

Kontaktinformasjon til mine veiledere

Navn: xxx, e-post: [xxx](#) tlf.: [xxx](#)

Navn: xxx, e-post: [xxx](#) tlf.: [xxx](#)

Med vennlig hilsen

Katrine Torset

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt og lest skriftlig informasjon og er villig til å delta i studiet.

Signatur Telefonnummer